

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Gunnar Hobro*
 Härad: *V. Göinge* Adress: *Glässelholm*
 Socken: *Brömsestad* Berättat av: *Kristoffer Magnusson*
 Uppteckningsår: *1937* Född år *1883* i *Brömsestad Sö.*

II

Uppteckningen rör

Anteckningar om taktsättning m.m., sid. 1-10.

Skriv endast på denna sida!

18 sid.

Kristoffer Magnusson, med tåchar –
redskapen i händerna. Han är yrkes-
tåktåckare, som lagt mycket halmtals i
Göinge och även andra stans.

Skriv endast på denna sida!

Anteckningar om taktäckning m.m.

Horisontella plankor i gavelröset har blott funnits i stägor med "knuthugg".

I regel har man haft lodräta bräder i röset, insatta i "lönn" i yttersta sparrparat. de fästes i gavelns överträ med naglar av eke eller kjernefure.

På ett torp i Skönnestads socken ("Balnastället" på dörrs mark) nu ändrat, fanns gavelröset av flätning, antagligen visde.

Avståndet mellan sparrarna är nu vanligen blott 1 m., men förr var det ej så nog, man hade ofta större avstånd, exempelvis i raveltaken i alnar. Sparrarna voro gärna av eke, lättna av fure.

Hela byn hjälptes åt med bygge av hus, och man hade fest vid timmerhövningen "köregille", samt "rekegille" / ej klart om det var då väggarna byggts eller även taket.

"Ravlatag" är en äldre sorts kalustak, som tycks varit i bruk för länge sen / se exempelvis dunnahöja nr 2 i N. Mellby sn. och Värplinge prästare. gård i Värplinge sn, där rester av sådant tak finns kvar). På sparrarna / ett par kallades "spänne" / lades tre grova / 5 tum breda o. 3 tum tjocka / läkt eller åsar av eke, med naglar fästa i sparren. Parallellt med sparren stod skallade lindgrenar, med smäländan uppåt, spetsade i nedre änden och satta ner i hål på överträets översida / 4-5 eller 14-15 tum

mellan varje); dessa kallades "ravlar". De
voro buntade ant. med bast /hindbark
"limbast") eller vedfjor av smockla björke
kvistar. Vågrät på dessa ligo smala
kåppar av haspel eller rönn; de voro
bundna med bast antist. Antist 12 tum,
smellan. Vidare användes "täckekåppar"
eller "täckerafta" av haspel. Halmen bands
i både de uppstående ravelarna och i de
vågräta kåpparna; som det föll sig. Arbe-
tet gjordes för hand, och man använde
ej någon slags täckenål.

Vid helmtäckandet använde man en
s.k. "tvärstege", d. v. s. en stige med blott
ett par spolar mellan stakarna, avståndet
mellan dessa senare var knähöjd, c:a 15 tum.
Denna stige hängde i reff bundna i åren,

"takåsen" som låg i korsningen av sparrarna. Takskägget hölls uppe av en stake som låg på chejpinan inlagda i överträet. Taket var 10-12 tum tjockt. Ravlar, vedjor m.m. tillhandahölls av gårdens ägare. Halmen togs av uttröskad (med "fleyl") i rishalm. Menen skulle "rebas", man skulle göra en "långhalm", genom ett kamlikuan-ide redskap som sattes fast i en stolpe i logan. [se skiss!].

Bå "sti" var 6-8-14 alnar långt, ej alltid så långt som trästegen. Bredden räknades på 12 alnar.

Täckningen gjordes mellan värbetet och klöverhöden; många gjorde det själva för, det var ej vanligt med taktäckare.

Redan taket var lagt "skars" det, "slättes
mer" som det kallades, med "takkniv"
(med blad av en lie).

Redan innan hela taket var lagt jämna-
des takskägget med "vragan".

På man syslade med takteckning hade man
skundom knäskyddet, "knäputor" av läder
och säckväv med tagel inuti.

Se foto: vraga, kniv o. knäputor!

På ryggingen lägges "ryggabås" (halm)
och "ryggeträn" av ske. Förre satte man
käppar eller pinnar genom dessa parvis
(av en).

Halmtaken kunde ligga c:a 20 år på nor-
ra sidan, på södra ej gärna mer än 15 år,
ty solen fräter mest. I Kristianstads-

traktén kring Helgeå användes vassstak
(rörvass), som kan ligga 40 år. Dessa
tak mycket tjockare, ty vassrören äro c:a
3 alnar långa. De skäras på vintern, så
man kan gå på isen, ty det växer på
gungfly, där man ej kan ro. Det buntas
såd, buntarna träkvas som travar.
Det binds med reedjor och täckehäppar lik-
som halvstaken.

Jordstak tycks ej ha funnits i traktén.
Här har bogsmananden ej sett annat
än halvstak på alla husen.

Stickstak har kanske ej funnits så länge
i traktén, kanske de körjade användas
för 75 år sedan.

Spjåstaksspån voro egentligen klurna med
ylå. Spån fanns exempelvis för på taket

av det numera rönns kronohäktet (sten-
byggnad) i Rönne vid Hårsjöholm.
Detta hus finns i förliggande sakt i teckning
i museet i Skåne.

Stickorna voro återigen sågade eller i
regel hyvlade. Ofta fanns en kringhö-
rande stickhyvel, som drevs med häst,
eller också fasta, som drevs med vatten.

Stickorna voro av fur eller gran; spånen
antagligen av kärepare.

De sågade stickorna voro tjockare i änden,
men de hyvlade lika tjocka. Man hade
6 tum mellan läkten i sticktåken, dubbel
mot i halmtåken. Stickorna voro 18 tum
långa o. 4 tum breda, de lades så att 6 tum
voro synliga och 12 tum alltså voro under
det oden för liggande. De lades en tum på

varandra i horisontell led. En sticha låg alltså över tre läkt, varje sticherad spikades på ett ställe / varje sticha hade tre spik / den tjockare änden lades neråt o. den tunna uppåt. Man började nere vid takskägget, här lades tre lager på varandra, så att det fick samma tjocklek som längre upp, d. v. s. tre.

På dessa tak lades, stod man på bochar med plankor på, och lade takskägget. Längre upp stod man på en enda stolpe i stället för täckstega. Dessa stolpe hängde liksom stegen fäst i rep i ryggingen eller sparren.

Väntligt halmtak, som lägges snuförtiden: på sparren sättes läkt med träaglar; på marken!

Spik användes sedan de sista 40-50 åren.
Räkten är av fur eller gran. Vidare
täckesräppan av hassel och vedjor av
björk. Numera hålles takskägget uppe
av en bräda spikat i överträdet (den
bräda kallas rätt allmänt "gesims"; namn
på gamla tiders stake på trätagel i över-
trädet oäkant!).

Taken är alltid sadeltak i takten.
Sparrarna är kortare ~~och~~ och taken
alltså lägre, då ryggstak finns.

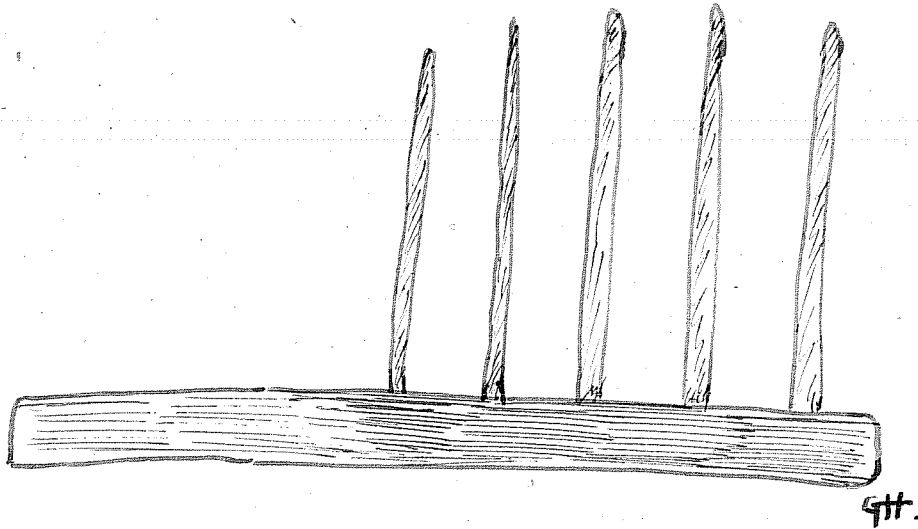
Tegeltak ha ej varit vanliga hos allmo-
gen mer än 20-25 år.

Anm. Enligt sagomannen finnes vid Maglö
Säteri (vid Sösdala) en mycket gammal
logtunga av plankväggar, som liksom

ser ut som ett mindre hus inne i ett större.
(se Reklions-skiss, enl. sagorn. otydliga an-
tydningar!). Sagorn. erinrar sig ej trär-
bjälkarnas utseende och läge. På de inner-
väggarna hvar stål-spjerrar förenade med
yttra spjerrtak, dock utan innertak.
Uttrymmet mellan väggarna användes
att höra i med sådeslössen. Taket spän-
tak.

5233

//
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skiss av hålnrepa.
(enl. beskrivning).

Skriv endast på denna sida!

5233

"Skotta", nål av järn, för halmtals-
bindandet, kom i bruk för c:a 25 år
sedan; mest då man använder stål-
tråd i st. för vedjor.

40 cm. lång.
4.5 cm. bred.

Skiss G.H. 37.

12.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

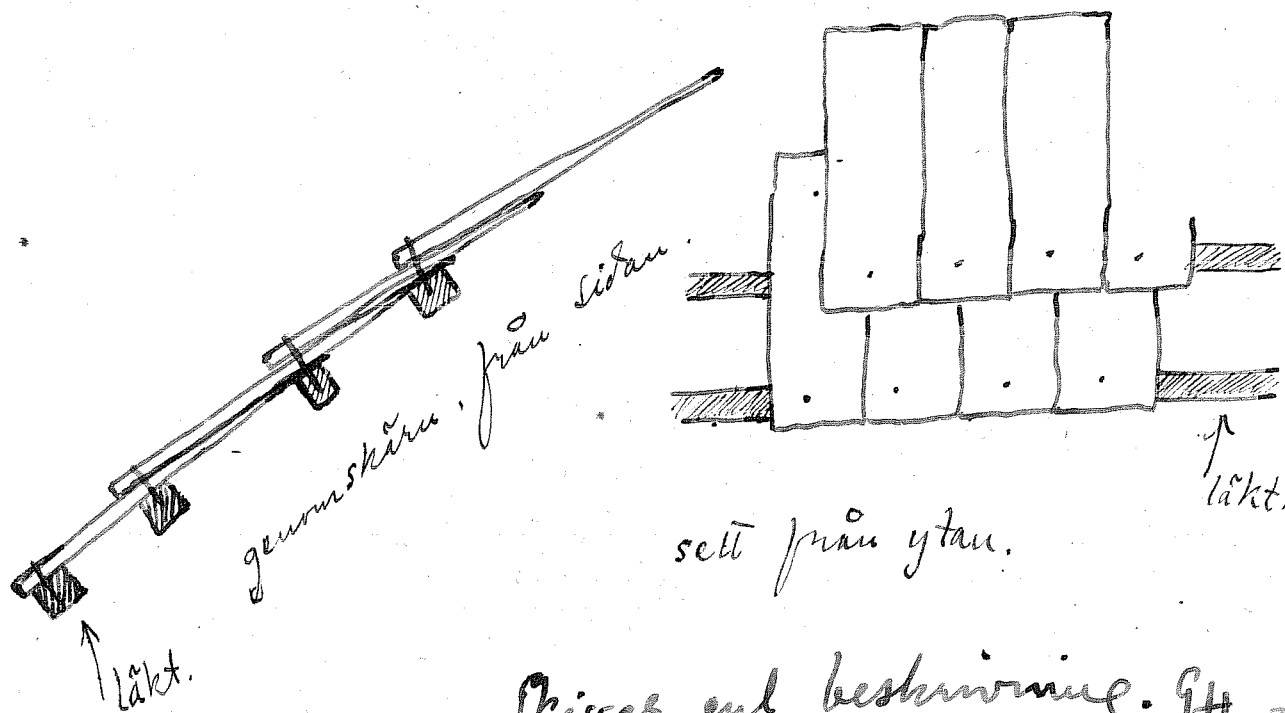
5233

"Hlyvda stichor":

: genomskärn. av
Smaländeren.

"Skärne stichor":

Skisser enl. beskrivning. 9H-37.

Skriv endast på denna sida!

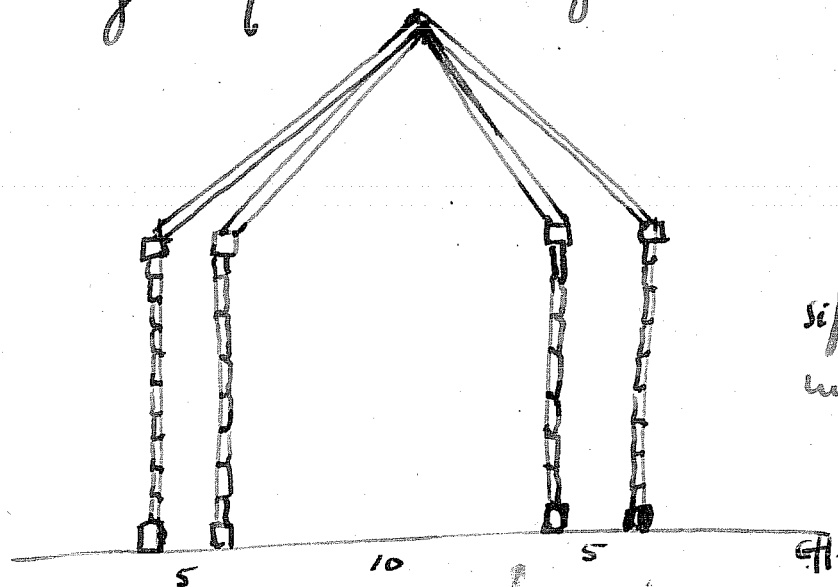
13.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5233

Skiss ant. sagelmannens beskrivning
av byggnaden på Maglöv säteri.

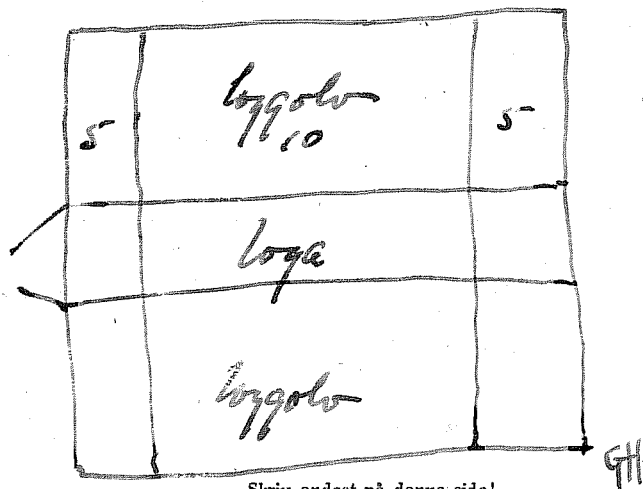
14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sektion.

siffrorna äro
mått i alnar

plan.

Skriv endast på denna sida!

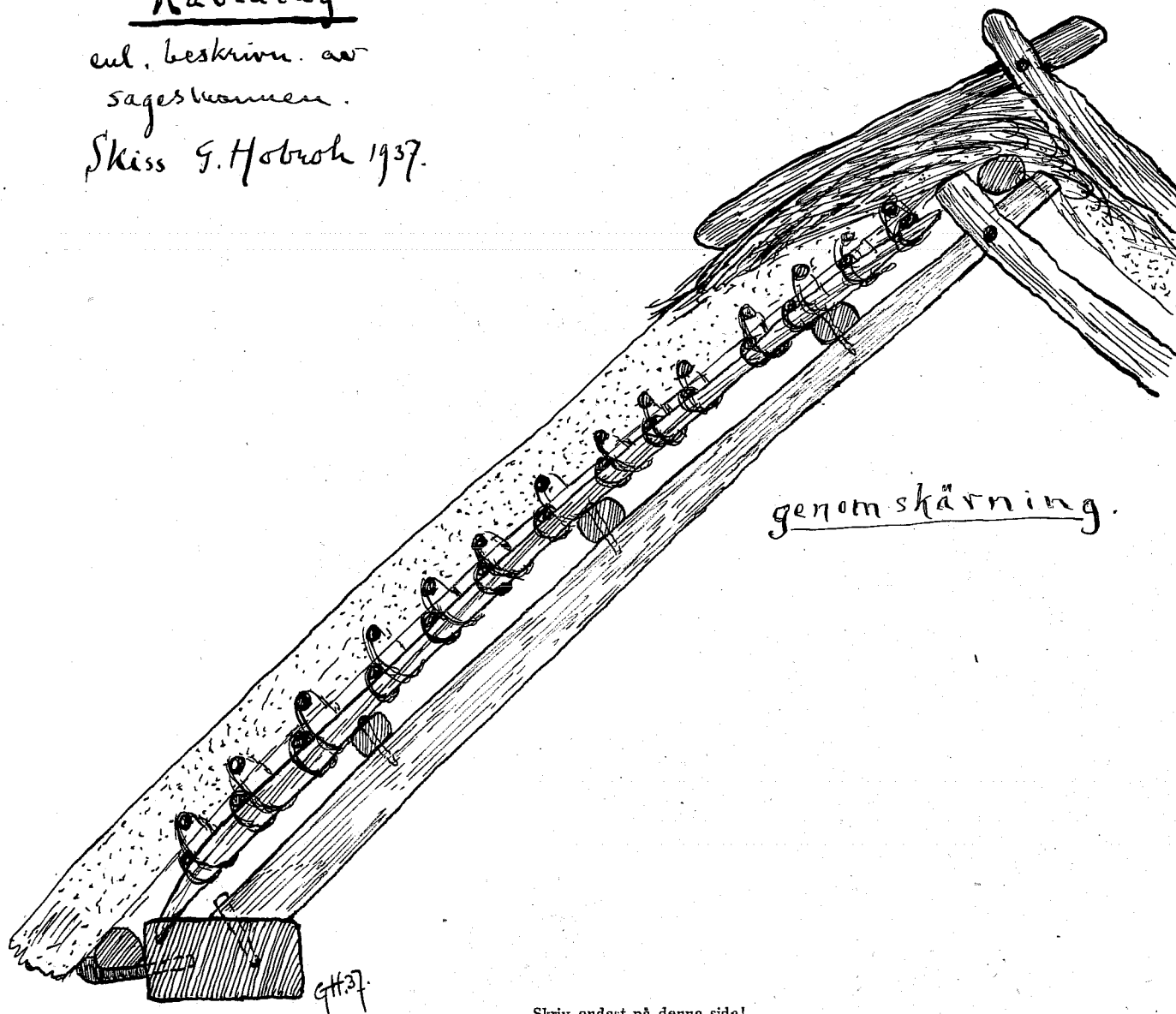
"Ravlatag"

enl. beskrivn. av
sageskannen.

Skiss G. Hobro 1937.

5233

15.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

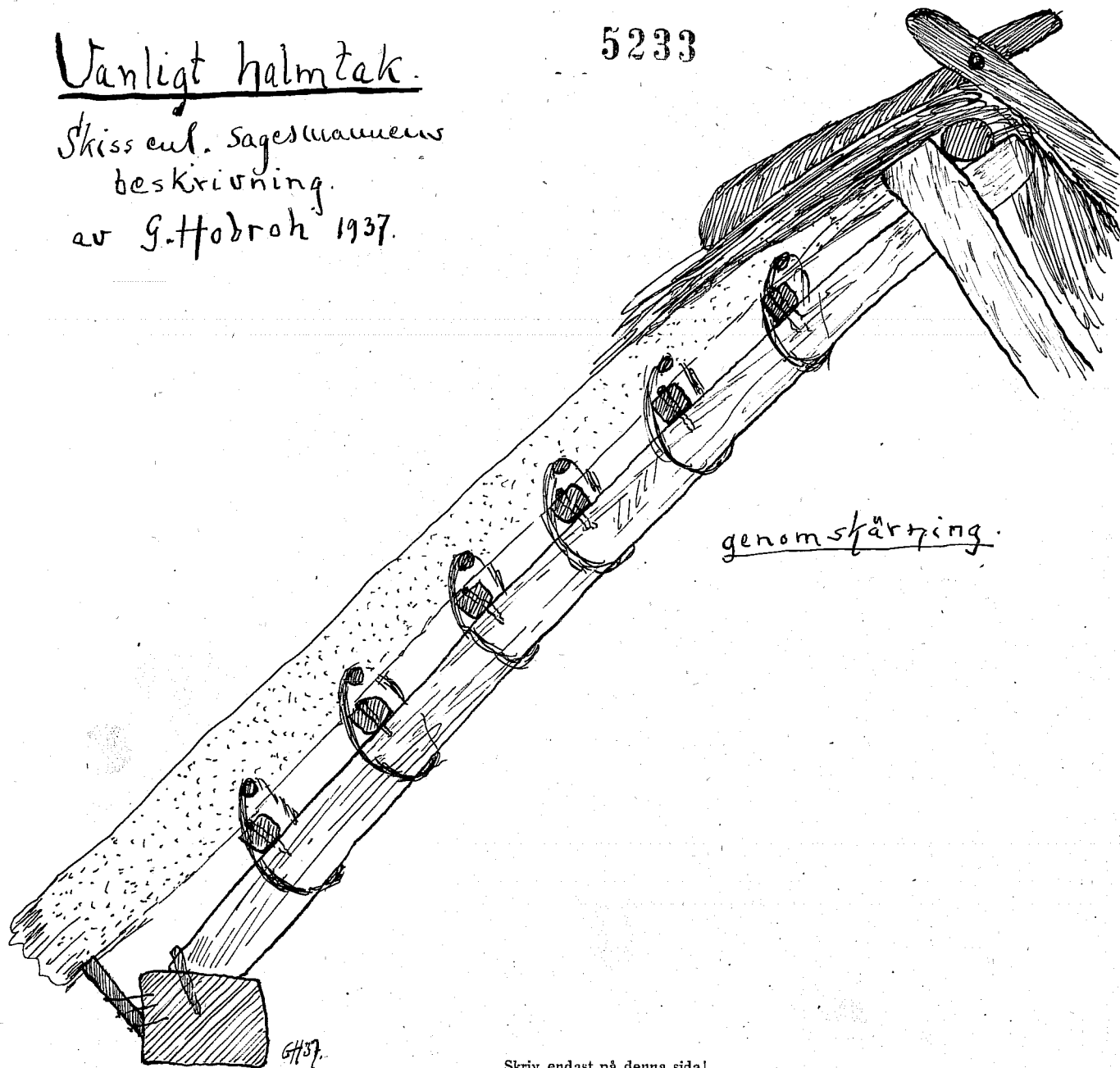
genomskärning.

Skriv endast på denna sida!

Vanligt halmtak.

5233

Skiss enl. Sagesmannens
beskrivning.
av G. Högberg 1937.

genomstärting.

16.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

5233

"Vaga", "kniv" och "Knäputor" : foto.

17.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1. "Vagan" består av en avlång fyrk. träskiva med 4 st. rännor under i längdriktningen. På ovansidan sitter ett lutande skaft, här fäst med järnband (myt). Skaftet är 60 cm. långt. Skivan är 53 cm. lång, 10 cm. bred o. 3 cm. tjock.

2. "Kniven": knivblad (av trä) är 62 cm. långt, skaftet är 11 cm. långt.

3. "Knäputorna": två ungefär fyrkant. att binda fast på knäna, 30 x 23 cm. yta.

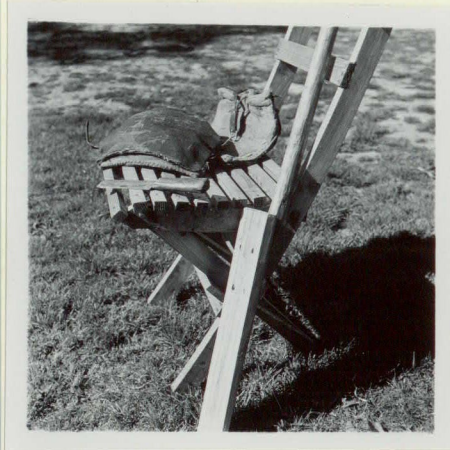
se nästa blad!

5233

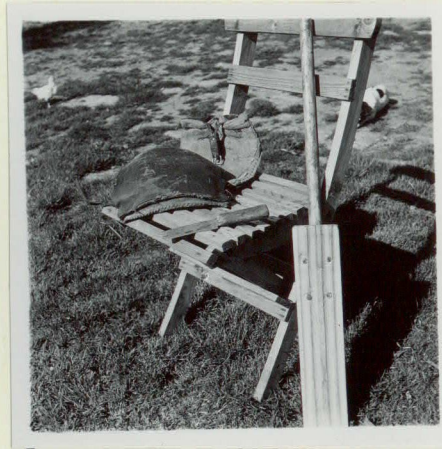
18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

plats för 3 foto. II:2

a

b.

c

Skriv endast på denna sida!